

YAPAY ZEKÂ VE SANAT EĞİTİMİ: YARATICI ÖZNEİN VE ÖĞRENME SÜREÇLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND ART EDUCATION: THE TRANSFORMATION OF CREATIVE AGENCY AND LEARNING PROCESSES

Erkan ALADAĞ

Dr., Bağımsız Araştırmacı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi
Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Mezunlu, İzmir, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0535-3262>

artistterkan@gmail.com

Received: February 13, 2026

Accepted: April 21, 2026

Published: April 30, 2026

Suggested Citation:

Aladağ, E. (2026). Yapay zekâ ve sanat eğitimi: Yaratıcı öznenin ve öğrenme süreçlerinin dönüşümü. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 15(2), 112-121.

Copyright © 2026 by author(s). This is an open access article under the [CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Öz

Bu çalışma, yapay zekânın sanat eğitimi üzerindeki etkilerini teknik bir araç olmanın ötesinde, yaratıcı özne, estetik üretim ve öğrenme süreçleri bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nitel bir yaklaşımla doküman incelemesi yöntemine dayanmaktadır ve ilgili literatür üzerinden yapay zekânın pedagojik ve kuramsal etkileri analiz edilmiştir. Bulgular, yapay zekânın üretim kapasitesini ve erişilebilirliği artırdığını, ancak bu artışın öğrenme sürecinin deneyimsel derinliğini zayıflatılabildiğini göstermektedir. Estetik düzeyde algoritmik üretim, görsel çeşitliliği sınırlamakta ve homojenleşme eğilimini güçlendirmektedir. Yaratıcı özne ise doğrudan üretim gerçekleştiren bir konumdan, süreci yöneten ve seçim yapan bir role kaymaktadır. Ayrıca yapay zekâ üretiminin insan üretimi verilerine dayanması, emek, telif ve etik sorunları gündeme getirmektedir. Elde edilen sonuçlar, yapay zekânın sanat eğitiminde nötr bir araç olmadığını; öğrenmenin doğasını, estetik deneyimi ve yaratıcı öznenin konumunu yeniden yapılandıran bir dönüşüm alanı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda sanat eğitiminin, yapay zekâyı eleştirel düşünme, anlam üretimi ve estetik değerlendirme süreçleriyle birlikte ele alması gerekmektedir.

Anahtar Terimler: Yapay zekâ, sanat eğitimi, yaratıcılık, estetik, görsel kültür, eleştirel düşünme.

Abstract

This study examines the impact of artificial intelligence on art education beyond its technical functions, focusing on its effects on creative agency, aesthetic production, and learning processes. The research adopts a qualitative design based on document analysis and evaluates contemporary literature to identify the pedagogical and theoretical implications of artificial intelligence. The findings indicate that artificial intelligence increases production capacity and accessibility, allowing students to generate multiple visual outputs rapidly. However, this expansion also weakens the experiential depth of learning. At the aesthetic level, algorithmic production tends to limit diversity and reinforces patterns of homogenization. The role of the creative subject is also transformed, shifting from direct production to a position centered on selection, mediation, and decision-making. In addition, the reliance of artificial intelligence systems on human-generated datasets raises critical issues related to labor, authorship, and ethics. The results demonstrate that artificial intelligence cannot be considered a neutral tool in art education. Instead, it operates as a transformative mechanism that reshapes learning processes, aesthetic experience, and the position of the creative subject. Therefore, art education should integrate artificial intelligence in ways that support critical thinking, meaning-making, and aesthetic evaluation rather than reducing it to a tool for rapid production.

Keywords: Artificial intelligence, art education, creative agency, aesthetics, visual culture, critical thinking.

GİRİŞ

Sanat eğitimi, uzun süre teknik beceri kazandırmaya indirgenen bir alan olarak ele alınmış; ancak kuramsal çalışmalar, sanatın bilişsel ve kültürel anlam üretim süreçleriyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda sanat, düşünme, anlam kurma ve yorumlama süreçlerini harekete geçiren bir bilişsel pratik olarak değerlendirilebilir. Sanat eğitimi ise bireyin görsel deneyimler aracılığıyla kavramsal ilişkiler kurmasını sağlayan, algıyı dönüştüren ve eleştirel düşünmeyi yapılandıran bir öğrenme alanıdır. Buna karşın eğitim sistemlerinde sanatın çoğu zaman ikincil bir

alan olarak konumlandırılması, bu bilişsel potansiyelin sistematik biçimde ihmal edilmesine yol açmakta ve sanatın düşünsel işlevini görünmez kılmaktadır (Efland, 2002). Bu durum, sanat eğitiminin yalnızca pedagojik değil, aynı zamanda epistemolojik bir sorun alanı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda fenomenolojik yaklaşımlar, sanatın yalnızca bir temsil alanı değil, özne ile nesne arasındaki ilişkinin bilinç ve algı süreçleri üzerinden kurulduğu bir anlam üretim alanı olduğunu ortaya koymaktadır (Çalkuş & Aytekin, 2016).

Bu kuramsal zemin içinde yapay zekâ teknolojilerinin sanat eğitimine dahil olması, basit bir teknik yenilik olarak değerlendirilemez. Yapay zekâ, sanatın üretim ve öğretim süreçlerine yalnızca yeni araçlar eklemekle kalmaz; aynı zamanda bu süreçlerin dayandığı bilişsel yapıyı ve anlam üretim mekanizmalarını dönüştürür. Özellikle üretken yapay zekâ sistemleri, görsel üretimi teknik uzmanlıktan bağımsız hale getirerek daha geniş kullanıcı kitlelerinin üretim sürecine katılımını mümkün kılmıştır (Aslan & Aydın, 2023). Bu durum yüzeyde bir demokratikleşme olarak görünse de sanatçı öznesinin konumu ve yaratıcı sürecin doğası açısından daha derin bir dönüşüme işaret etmektedir. Yapay zekâ destekli üretimlerde yaratım sürecinin yinelemeli bir yapı kazandığı, kullanıcıların birden fazla prompt aracılığıyla fikirlerini geliştirerek sistemin sunduğu farklı görsel çıktılar arasında seçim yapıp süreci yönlendirdiği görülmektedir (Hutson & Cotroneo, 2023; Boyraz, 2026). Bu bağlamda yaratıcı eylem, tekil bir üretimden ziyade seçim, müdahale ve yönlendirme pratikleri üzerinden yeniden düşünülme gerektirmektedir. Bu dönüşüm, üretimin teknik eşiklerini ortadan kaldırırken yaratıcı eylemin deneyim, özgünlük ve anlam üretimi ile kurduğu ilişkiyi yeniden tartışmaya açmaktadır.

Sanat üretimi tarihsel olarak kullanılan araçlarla birlikte dönüşüm geçirmiştir. Fotoğraf, video ve dijital teknolojiler sanatın temsil biçimlerini genişletmiş; ancak yapay zekâ bu tarihsel çizgi içinde niteliksel olarak farklı bir konumda yer almıştır. Önceki teknolojiler üretimi kolaylaştıran araçlar olarak işlev görürken, yapay zekâ doğrudan üretim sürecinin kendisine müdahale eder. Bu sistemler büyük veri kümeleri üzerinden öğrenerek görsel çıktılar üretir ve bu süreçte yaratım, bireysel bilinçten çok istatistiksel örüntülere dayanır. Dolayısıyla ortaya çıkan imge, klasik anlamda özne temelli bir yaratım değil, mevcut estetik yapıların veri temelli yeniden düzenlenmesi olarak değerlendirilmelidir. Bu durum, sanat üretimini özne merkezli bir eylem olmaktan çıkararak olasılık temelli bir üretim yapısına kaydırmaktadır.

Bu dönüşüm, sanat kuramının temel sorularından birini yeniden gündeme getirir: yaratıcı özne kimdir? Yapay zekâ sistemleri insan benzeri çıktılar üretebilse de bilinç, niyet ve deneyim gibi unsurlardan yoksundur. Bu nedenle üretilen imgenin ontolojik statüsü belirsizleşir. Yapay zekâ üretim gerçekleştirebilse de bu üretimin anlam kurma ve deneyim taşıma kapasitesi tartışmalıdır. Nitekim yapay zekâ üretiminin çoğu zaman insan üretiminin yeniden düzenlenmesi olarak değerlendirildiğine işaret eden çalışmalar bu görüşü desteklemektedir (Uzun vd., 2021; Blair, 2025). Bu tartışma, sanatın yalnızca teknik bir süreç olup olmadığı sorusunu aşarak, doğrudan sanatın ontolojik temellerine uzanan daha geniş bir problem alanı açmaktadır.

Yapay zekânın sanat eğitimine sunduğu olanaklar bu gerilimi daha da görünür hale getirir. Bu sistemler, öğrencilerin kısa sürede çok sayıda alternatif üretmesini mümkün kılarak deneme süreçlerini hızlandırmakta ve öğrenme ortamlarını daha etkileşimli hale getirmektedir. Aynı zamanda farklı teknikler arasında geçişi kolaylaştırarak üretim kapasitesini genişletmektedir. Ancak bu hız ve erişilebilirlik, öğrenme sürecinin doğasını da dönüştürmektedir. Üretim sürecinin kısalması, öğrencilerin deneme, hata yapma ve problem çözme süreçlerini deneyimlemeden sonuca ulaşmasına yol açabilmekte; bu durum sanatsal öğrenmenin deneysel yapısını zayıflatmaktadır (Blair, 2025). Dolayısıyla yapay zekâ, öğrenmeyi genişletirken aynı anda onu yüzeyselleştirme potansiyeli taşıyan çelişkili bir yapı üretmektedir.

Bu çelişki yalnızca pedagojik düzeyde değil, aynı zamanda etik ve ekonomik düzeyde de ortaya çıkar. Yapay zekâ sistemleri büyük ölçüde insan üretimi verileri üzerinden öğrenmektedir ve bu veriler çoğu zaman görünmez bir emek birikimine dayanır. Bu durum, yapay zekâ ile üretilen sanatın kolektif insan emeğinin dolaylı bir ürünü olduğunu göstermektedir. Ancak bu emek çoğu zaman tanınmaz ve karşılığı ödenmez. Dolayısıyla yapay zekâ üretimi, estetik bir mesele olmanın ötesine geçerek emek,

mülkiyet ve etik ilişkiler bağlamında değerlendirilmesi gereken bir üretim biçimine dönüşmektedir (Yücel, 2024).

Bununla birlikte yapay zekânın eğitim alanındaki etkisi yalnızca üretimle sınırlı değildir. Bu sistemler öğrenme süreçlerini kişiselleştirme ve bilgiye erişimi hızlandırma gibi avantajlar sunarken, aynı zamanda epistemolojik sorunlar üretmektedir. Yapay zekâ sistemlerinin çalışma biçiminin çoğu zaman şeffaf olmaması, bilginin doğrulanabilirliği ve güvenilirliği konusunda ciddi problemler doğurmaktadır (Holmes et al., 2019; Arslankara & Usta, 2026). Bu durum, yapay zekâyı yalnızca kolaylaştırıcı bir araç olmaktan çıkararak eleştirel düşünme gerektiren bir risk alanına dönüştürmektedir.

Mevcut literatür incelendiğinde yapay zekânın sanat eğitimindeki etkilerinin büyük ölçüde üretim kapasitesi, erişim kolaylığı ve pedagojik verimlilik üzerinden ele alındığı görülmektedir. Buna karşılık sanatın anlam üretme yapısı, estetik deneyim ve yaratıcı öznenin konumu gibi kurucu unsurlar sınırlı biçimde tartışılmaktadır. Bu durum, yapay zekâ tartışmalarının teknik düzeyde yoğunlaşmasına ve sanatın kuramsal boyutunun geri planda kalmasına yol açmaktadır.

Bu çalışma, yapay zekânın sanat eğitiminde nötr bir teknolojik araç olarak değerlendirilemeyeceğini; sanatın üretim, anlam ve öğrenme ilişkilerini yeniden kurarak yaratıcı öznenin konumunda yapısal bir dönüşüm yarattığını savunmaktadır. Bu doğrultuda temel araştırma sorusu şu şekilde formüle edilmektedir: Yapay zekâ, sanat eğitiminde bilişsel süreçleri, yaratıcı üretimi ve sanatçı öznesinin ontolojik konumunu nasıl yeniden yapılandırmaktadır? Çalışma, yapay zekânın sunduğu olanaklar ile ürettiği sınırlılıklar arasındaki gerilimi analiz ederek, sanat eğitiminin kuramsal çerçevesinde ortaya çıkan dönüşümü açıklamayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, yapay zekânın sanat eğitimi üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi (document analysis) kullanılmıştır. Doküman incelemesi, belirli bir olguya ilişkin yazılı kaynakların sistematik biçimde analiz edilmesine dayanan ve özellikle kuramsal çalışmalar için uygun bir yöntem olarak kabul edilmektedir.

Veri Toplama Süreci

Çalışma kapsamında yapay zekâ, sanat eğitimi, yaratıcılık, görsel kültür ve eğitim teknolojileri alanlarında yayımlanmış akademik makaleler, kitaplar ve raporlar incelenmiştir. Veri seti oluşturulurken güncel, hakemli ve konu ile doğrudan ilişkili kaynaklara öncelik verilmiştir. Seçim sürecinde özellikle yapay zekâ ile sanat eğitimi ilişkisini pedagojik ve kuramsal düzeyde ele alan çalışmalar dikkate alınmıştır. İncelenen literatür, üç temel eksen doğrultusunda yapılandırılmıştır: (1) sanat eğitiminin bilişsel ve epistemolojik temelleri, (2) yapay zekânın üretim ve öğrenme süreçlerine etkisi ve (3) yapay zekâ ile sanat üretiminin estetik, etik ve ontolojik boyutları. Kaynaklar, Google Scholar, DergiPark ve uluslararası akademik veri tabanlarında taranmış; ağırlıklı olarak son yıllarda yayımlanan çalışmalar tercih edilmiştir.

Veri Analizi

Veri analizi sürecinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu süreçte seçilen kaynaklar ayrıntılı biçimde incelenmiş; tekrar eden kavramlar, temel argümanlar ve öne çıkan tartışma alanları belirlenmiştir. Elde edilen veriler temalar altında sınıflandırılmış ve yapay zekânın sanat eğitimi üzerindeki etkileri bu tematik yapı üzerinden yorumlanmıştır. Analiz sürecinde yalnızca betimleyici bir yaklaşım izlenmemiş, aynı zamanda literatürde yer alan farklı yaklaşımlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek eleştirel bir çözümleme yapılmıştır. Bu kapsamda analiz, kodlama, sınıflandırma ve temaların yorumlanması aşamalarını içermektedir.

Geçerlilik ve Sınırlılıklar

Araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla farklı disiplinlerden (sanat eğitimi, eğitim teknolojileri, yapay zekâ ve estetik kuramı) kaynaklar birlikte ele alınmış ve çok yönlü bir analiz çerçevesi oluşturulmuştur. Bu yaklaşım, yapay zekânın sanat eğitimi üzerindeki etkilerinin yalnızca pedagojik değil, aynı zamanda estetik ve epistemolojik boyutlarıyla değerlendirilmesini mümkün kılmıştır. Çalışma ampirik veri üretmeyi amaçlamamakta; mevcut literatürü sistematik biçimde analiz ederek kuramsal bir çerçeve ortaya koymaktadır. Bu nedenle elde edilen bulgular genellenebilir sonuçlar sunmaktan ziyade, kavramsal ve eleştirel bir değerlendirme niteliği taşımaktadır.

Literatür

Sanat eğitimi literatüründe temel yaklaşımlardan biri, sanatın yalnızca estetik bir etkinlik değil, aynı zamanda düşünmeyi harekete geçiren bir alan olduğudur. Efland'a göre sanat eserleri, bireyin algısını zorlayarak yorumlama, sorgulama ve anlam üretme süreçlerini tetikler; bu nedenle sanat, zihinsel süreçlerin aktif biçimde devreye girdiği bir öğrenme alanı olarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım, sanat eğitimi teknik beceri öğretimine indirgemeyen, onu bilişsel ve kültürel anlam üretiminin bir parçası olarak ele alan geniş bir kuramsal çerçeve sunar. Nitekim sanat eğitimi, yalnızca teknik yeterlik kazandırmakla sınırlı olmayıp, görsel deneyimler aracılığıyla kavramsal bağlantılar kurma ve eleştirel düşünme kapasitesini geliştiren bir süreç olarak tanımlanır (Efland, 2002). Bu çerçeve, sanat eğitiminin pedagojik bir alan olmanın ötesinde epistemolojik bir yapı taşı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu yaklaşım, yapay zekâ tartışmasının neden doğrudan sanat eğitiminin merkezine yerleştiğini açıklar. Çünkü mesele yalnızca yeni bir araç kullanımı değil, sanat eğitiminin dayandığı düşünme, yorumlama ve anlam üretme süreçlerinin nasıl dönüştüğüdür. Bu nedenle yapay zekâ, yalnızca teknik bir yenilik olarak değil, sanat eğitiminin kurucu bilişsel yapılarıyla ilişkili bir dönüşüm alanı olarak ele alınmalıdır. Eğitim literatüründe yapay zekâ, öğretim ve öğrenme süreçlerini yeniden yapılandıran belirleyici bir teknolojik dinamik olarak tanımlanmaktadır. Bu dönüşüm, yalnızca öğretim araçlarını değil, bilginin niteliğini de etkilemekte; eğitimi içerik aktarımının ötesine taşıyarak aktarılabilirlik, bağlama duyarlılık ve uyarlanabilirlik gibi ilkelere dayalı bir yapıya yönlendirmektedir (Holmes et al., 2019). Sanat eğitimi bağlamında bu etki daha da belirgindir. Üretken yapay zekâ sistemleri, görsel üretimi hızlandırmakta, öğrencilerin bilgiye erişimini genişletmekte ve öğrenme süreçlerini daha etkileşimli hale getirmektedir (Arslankara & Usta, 2026; Heaton et al., 2024). Bu araçların akademik performans ve yaratıcılık üzerinde olumlu etkiler üretebildiğini gösteren çalışmalar da mevcuttur (Wang & Sukumaran, 2025).

Ancak literatür bu dönüşümü tek yönlü bir ilerleme anlatısı içinde ele almaz. Mevcut çalışmalar, yapay zekânın pedagojik avantajlarının yanında epistemik güvenilirlik, doğrulanamayan bilgi üretimi ve bağlama duyarlılık eksikliği gibi sorunlar ürettiğini de göstermektedir (Holmes et al., 2019; Arslankara & Usta, 2026). Bu durum, yapay zekânın pedagojik değerinin doğrudan kullanımından çok eleştirel ve denetimli biçimde konumlandırılmasına bağlı olduğunu ortaya koyar. Ancak bu tartışmaların büyük ölçüde pedagojik verimlilik düzeyinde kalması, sanatın kuramsal yapısına yönelik etkilerin sınırlı biçimde ele alınmasına neden olmaktadır.

Sanat üretiminin tarihsel gelişimi, kullanılan araçlarla birlikte dönüşüm geçirmiştir. Fotoğraf, sinema ve dijital medya, temsil biçimlerini genişletmiş; ancak yapay zekâ bu sürece niteliksel olarak farklı bir düzlemde eklenmiştir. Bu sistemler, büyük veri kümeleri üzerinden öğrenerek üretim sürecini istatistiksel örüntülere dayalı bir yapıya dönüştürmektedir (Uzun et al., 2021). Bu bağlamda ortaya çıkan imge, klasik anlamda özne temelli bir yaratım değil, mevcut görsel yapıların yeniden düzenlenmesi olarak değerlendirilmektedir (Boyras, 2026). Bu durum, sanat üretimini özne merkezli bir eylem olmaktan çıkararak olasılık temelli bir üretim mantığına kaydırmaktadır. Bu noktada estetik üretimin doğası üzerine eleştirel bir ayırım ortaya çıkar. Yapay zekâ görselleri teknik doğruluk açısından yüksek performans sergilese de çoğu zaman tekrar eden estetik örüntülere dayanmakta ve özgünlük açısından sınırlı kalmaktadır (Zlateva, 2025; Pavlik & Pavlik, 2024). Algoritmaların benzer veri setleri üzerinden çalışması, estetik çeşitliliğin daralmasına ve görsel üretimin homojenleşmesine yol açmaktadır. Bu durum yalnızca biçimsel bir sorun değil, aynı zamanda anlam üretimi ile ilgili

yapısal bir problemdir. Yapay zekâ, biçimsel üretim gerçekleştirebilmesine rağmen anlamı doğrudan kuramaz; bu nedenle ortaya çıkan çıktılar çoğu zaman derinlikten yoksun kalmaktadır.

Bu bağlamda yapay zekâ üretimi, temsilden çok simülasyon kavramı üzerinden değerlendirilebilir. Görsellerin referans aldığı gerçeklikten bağımsızlaşarak kendi kendini yeniden üreten bir yapı oluşturması, bu üretimleri doğrudan gerçekliğin temsili olmaktan çıkarır. Bu noktada Jean Baudrillard'ın simülakr kavramı, yapay zekâ görsellerinin gerçeklik ile kurduğu ilişkinin çözümlemesinde açıklayıcı bir çerçeve sunar. Yapay zekâ üretimi, gerçekliği temsil etmekten çok, mevcut görsel kodların yeniden dolaşıma sokulduğu bir simülasyon rejimi içinde işler (Baudrillard, 2018).

Tartışmanın bir diğer önemli eksenini yaratıcılıktır. Boden'a göre yaratıcılık, yalnızca yeni kombinasyonlar üretmek değil, aynı zamanda değerli ve beklenmedik olanı ortaya koyma kapasitesini içerir (Boden, 2004). Buna karşılık yapay zekâ sistemleri büyük ölçüde mevcut veriler üzerinden kombinasyonel üretim gerçekleştirir ve bu üretim çoğu zaman estetik yenilik üretmekten ziyade varyasyon üretimi ile sınırlı kalır (Zlateva, 2025). Bu durum, üretim kapasitesi ile yaratıcı bilinç arasındaki ayrımı görünür kılar. Yapay zekâ yaratıcı süreci destekleyebilir; ancak yaratıcı öznenin yerini aldığı iddiası kuramsal olarak temellendirilemez (Uzun et al., 2021). Bu dönüşüm, sanatçı öznesinin konumunu da yeniden tanımlamaktadır. Geleneksel üretici özne modeli, yerini giderek seçim yapan, süreci yöneten ve varyasyonlar arasında karar veren bir yapıya bırakılmaktadır (Boyras, 2026; Özkirişçi, 2025). Üretimin tekrar ve varyasyon üzerinden ilerlemesi, yaratıcı eylemi tekil bir üretim anından çıkararak olasılıklar arasından seçim yapma pratiğine dönüştürmektedir. Bu durum, üretim kapasitesini artırırken yaratıcı otoritenin sınırlarını belirsizleştirmektedir.

Yapay zekâ ile sanat üretimi tartışmasının en güçlü eleştirel hattı emek ve veri meselesidir. Yapay zekâ sistemleri insan üretimi veriler üzerinden öğrenir; bu nedenle görünürde otomatik olan üretim gerçekte kolektif emeğe dayanır. Söz konusu emek çoğu zaman tanınmaz ve karşılığı ödenmez. Böylece yapay zekâ üretimi, estetik bir mesele olmanın ötesine geçerek mülkiyet, emek ve etik ilişkiler bağlamında değerlendirilmesi gereken bir yapıya dönüşür (Yücel, 2024). Veri üzerindeki kontrolün belirli aktörlerde yoğunlaşması ise teknolojinin ekonomik ve politik bir güç aracına dönüşmesine yol açmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde literatür, yapay zekânın sanat eğitiminde üretim kapasitesini artırdığı ve pedagojik esneklik sağladığı konusunda uzlaşmaktadır. Buna karşılık estetik anlamda üretim, yaratıcı özne ve sanatın ontolojik temelleri gibi kurucu sorunlar sınırlı biçimde ele alınmaktadır. Bu durum, yapay zekâ tartışmalarının teknik ve pedagojik düzeyde yoğunlaşmasına ve kuramsal boyutun geri planda kalmasına neden olmaktadır. Bu çalışma, söz konusu kuramsal boşluk doğrultusunda yapay zekâyı yalnızca pedagojik bir araç olarak değil, sanatın bilişsel, estetik ve ontolojik temellerini dönüştüren yapısal bir alan olarak ele almaktadır.

BULGULAR

Yapay Zekânın Üretim Kapasitesi ve Pedagojik Etkileri

İncelenen literatür, yapay zekâ teknolojilerinin sanat eğitiminde üretim hızını ve erişilebilirliği belirgin biçimde artırdığını ortaya koymaktadır. Üretken sistemler, öğrencilerin kısa sürede çok sayıda alternatif görsel üretmesine olanak tanıyarak deneme süreçlerini niceliksel olarak genişletmekte ve öğrenme ortamlarını daha etkileşimli hale getirmektedir. Özellikle soyut tasarım ilkelerinin görselleştirilebilmesi, kavramsal kavrayışı destekleyen önemli bir avantaj olarak öne çıkmaktadır.

Ancak bu artış, yalnızca üretim kapasitesine ilişkin değildir; aynı zamanda öğrenme sürecinin yapısını dönüştüren bir müdahale niteliği taşımaktadır. Üretim sürecinin hızlanması, öğrencilerin deneme, hata yapma ve problem çözme gibi deneyim temelli öğrenme aşamalarını kısaltmakta ve sanatsal gelişimin temelini oluşturan süreç odaklı yapıyı zayıflatmaktadır. Bu nedenle yapay zekâ, pedagojik açıdan yalnızca üretimi genişleten bir araç değil, öğrenmenin deneyimsel derinliğini aşındıran bir mekanizma olarak da işlev görmektedir. Bu çerçevede yapay zekâ, sanat eğitiminde niceliksel üretim artışı ile niteliksel öğrenme kaybı arasında gerilim yaratan yapısal bir çelişki üretmektedir.

Estetik Homojenleşme ve Anlam Üretimi Sorunu

Literatür, yapay zekâ ile üretilen görsellerin teknik doğruluk açısından yüksek performans sergilemesine karşın estetik çeşitlilik ve özgünlük bakımından sınırlı kaldığını göstermektedir. Benzer veri setleri üzerinden çalışan algoritmaların ürettiği çıktılar, belirli estetik örüntülerin tekrarına dayanmakta ve görsel üretimde homojenleşme eğilimini güçlendirmektedir. Böylece estetik alan, farklılık üretmekten çok mevcut görsel kodların yeniden dolaşıma sokulduğu bir yapıya dönüşmektedir.

Süreç yalnızca biçimsel tekrar meselesi değildir; aynı zamanda anlam üretimine ilişkin yapısal bir sınırlılığı işaret eder. Yapay zekâ sistemleri biçimsel üretim gerçekleştirebilmesine rağmen deneyim ve niyet temelli bir anlam kurma kapasitesine sahip değildir. Ortaya çıkan görseller, çoğu durumda estetik derinlikten yoksun, yüzeysel görselleştirmeler olarak kalmaktadır.

Yapay zekâ üretimi, temsilden çok simülasyon mantığı içinde işleyen bir görsel rejim üretir. Görsellerin referans aldığı gerçeklikten bağımsızlaşarak kendi kendini yeniden üretmesi, onları doğrudan gerçekliğin temsili olmaktan uzaklaştırır. Jean Baudrillard'ın simülakr kavramı, söz konusu üretimlerin gerçekliği yansıtan değil, yeniden kuran bir yapı içinde işlediğini açıklayıcı biçimde ortaya koymaktadır. Teknik doğruluk ile estetik anlam arasındaki ayrım derinleşmekte; üretim kapasitesi artarken anlam üretimi sınırlı kalmaktadır.

Yaratıcı Öznenin Dönüşümü

Elde edilen bulgular, yapay zekâ destekli üretim süreçlerinin sanatçı öznesinin konumunda yapısal bir dönüşüm yarattığını göstermektedir. Geleneksel üretici özne modeli, yerini giderek seçim yapan, süreci yöneten ve varyasyonlar arasından karar veren bir yapıya bırakılmaktadır. Üretimin tekrar ve varyasyon üzerinden ilerlemesi, yaratıcı eylemi tekil bir üretim anından çıkararak olasılıklar arasından seçim yapma pratiğine dönüştürmektedir.

Bu dönüşüm yalnızca üretim biçimine ilişkin değildir; yaratıcı öznenin işlevini yeniden tanımlar. Sanatçı, doğrudan üreten bir figür olmaktan uzaklaşarak, üretim sürecini yöneten, filtreleyen ve sonuçları seçen bir konuma yerleşmektedir. Böylece yaratıcı eylem, üretimden çok karar verme ve yönlendirme süreçleri üzerinden işlemeye başlamaktadır.

Yapay zekâ yaratıcı süreci destekleyebilse de bu destek öznenin ortadan kalktığı anlamına gelmez. Aksine, özne üretimden çekilmekte, ancak sürecin kontrolünü elinde tutan bir karar mekanizmasına dönüşmektedir. Bu durum, yaratıcı otoritenin sınırlarını belirsizleştirirken, öznenin konumunu üretici olmaktan çok düzenleyici ve seçici bir yapıya kaydırmaktadır.

Emek, Veri ve Etik Gerilimler

Analiz edilen çalışmalar, yapay zekâ üretiminin görünürde otomatik olmasına karşın büyük ölçüde insan üretimi verilere dayandığını göstermektedir. Dolayısıyla üretim süreçleri, tanınmayan ve karşılığı ödenmeyen kolektif emeği içerir. Bu yapı, yapay zekâ temelli üretimi estetik bir mesele olmanın ötesine taşıyarak emek, mülkiyet ve etik ilişkiler çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir alana dönüştürmektedir.

Telif hakları ve veri kullanımı, söz konusu üretimi doğrudan hukuki bir tartışma alanına yerleştirir. Eğitim ve üretim süreçlerinde kullanılan veri setlerinin önemli bir bölümü telif koruması altındaki içeriklerden oluşmakta; böylece üretim, örtük bir mülkiyet ihlali potansiyeli taşımaktadır. Veri üzerindeki kontrolün belirli aktörlerde yoğunlaşması ise yapay zekâyı yalnızca teknolojik bir araç olmaktan çıkararak ekonomik ve politik güç ilişkilerinin merkezine yerleştirmektedir. Yapay zekâ üretimi, görünürde bireysel yaratıma dayansa da gerçekte kolektif emeğin belirgin olmadığı bir yapıda işler; estetik üretim ile emek ilişkisi arasındaki sınırlar yeniden tartışmaya açılmaktadır.

Sanat Eğitiminin Kuramsal Yapısında Dönüşüm

Elde edilen bulgular, yapay zekânın sanat eğitiminde yalnızca teknik bir araç olarak konumlandırılmayacağını; doğrudan kuramsal çerçeveyi dönüştüren bir unsur olarak işlediğini ortaya koymaktadır. Sanat eğitiminin bilişsel, estetik ve epistemolojik temelleri, yapay zekâ ile yeniden

düşünölmek zorunda kalmaktadır. Ortaya çıkan dönüşüm, yalnızca üretim süreçlerine değil, sanatın tanımına ve öğrenme biçimlerine müdahale etmektedir. Sanatın ne olduğu, nasıl üretildiği ve nasıl öğretildiği soruları, yapay zekâ ile yeniden yapılandırılmaktadır. Eğitim pratiği, salt üretim odaklı bir yapıdan uzaklaşarak yorumlama, eleştirel değerlendirme ve anlam üretimi eksenine kaymaktadır.

Bu değişim pedagojik düzeyde de doğrudan sonuçlar üretmektedir. Yapay zekâ destekli üretim, öğrencilerin çıktı üretimini hızlandırırken öğrenme sürecinin deneyimsel derinliğini zayıflatma potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle sanat eğitimi, yalnızca üretim becerilerini geliştirmeye odaklanan bir yapı olmaktan çıkarak, üretilen görsellerin analiz edildiği, sorgulandığı ve anlamlandırıldığı bir öğrenme modeline yönelmek zorundadır. Öğrencinin rolü, üretici olmaktan çok yorumlayıcı ve eleştirel özneye doğru genişlemektedir.

Buna paralel olarak öğretmenin konumu da dönüşmektedir. Öğretmen, bilgi aktaran bir otorite olmaktan ziyade öğrenme sürecini yapılandıran, yapay zekâ çıktılarının eleştirel analizini yönlendiren ve estetik değerlendirme süreçlerini çerçeveleyen bir aracıya dönüşmektedir. Bu durum, pedagojik tasarımın merkezine içerik üretimini değil, anlam üretimini ve değerlendirme süreçlerini yerleştirmeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla yapay zekâ, sanat eğitiminde araçsal bir genişlemenin ötesine geçerek öğrenmenin doğasını, öğretim biçimlerini ve yaratıcı öznenin konumunu yeniden tanımlayan kuramsal bir dönüşüm alanı haline gelmektedir.

TARTIşMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Elde edilen bulgular, yapay zekânın sanat eğitimi üzerindeki etkilerinin tek yönlü bir gelişim çizgisi içinde ele alınamayacağını göstermektedir. Ortaya çıkan tablo, karşıt etkilerin basit bir toplamı değildir; sanat eğitiminin bilişsel ve kuramsal temellerini yeniden düzenleyen bir dönüşüm söz konusudur. Yapay zekâ, üretim süreçlerini hızlandıran ve erişimi genişleten bir araç olmanın ötesinde, öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini ve sanatın nasıl kavrandığını etkileyen bir mekanizma olarak işlemlenmektedir. Bu nedenle ortaya çıkan gerilimler, avantaj–dezavantaj dengesiyle açıklanamaz; söz konusu olan yapısal bir yeniden konumlanmadır.

Literatürde yapay zekâ çoğunlukla pedagojik verimlilik ve üretim kapasitesi üzerinden değerlendirilmekte, anlam üretimi, estetik deneyim ve yaratıcı özne gibi kurucu unsurlar geri planda kalmaktadır. Analiz edilen bulgular, dönüşümün tam da bu alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir. Üretim kapasitesindeki artış, öğrenme sürecinin deneyimsel derinliğini zayıflatmakta; estetik düzeyde teknik doğruluk ile anlam üretimi arasındaki ayırım belirginleşmekte; yaratıcı özne üretici konumdan seçici ve yönlendirici bir role kaymaktadır. Bu üç eksen birlikte ele alındığında, yapay zekânın sanat eğitiminde yalnızca üretim pratiklerini değil, öğrenmenin doğasını yeniden tanımladığını görölmektedir. Estetik düzeyde gözlenen homojenleşme eğilimi, görsel üretimin farklılık üretme kapasitesinin daraldığını ortaya koymaktadır. Algoritmik sistemlerin benzer veri setleri üzerinden çalışması, estetik alanı tekrar eden örüntülerle sınırlandırmakta ve anlam üretimini sınırlı bir düzleme itmektedir. Teknik açıdan başarılı çıktılar, deneyim ve estetik derinlikten yoksun kalabilmektedir. Böyle bir yapı, sanat üretimini temsilden çok mevcut görsel kodların yeniden üretildiği bir düzleme yaklaştırmaktadır.

Yaratıcı özneye ilişkin bulgular, üretim süreçlerinin yeniden dağıldığını göstermektedir. Yapay zekâ ile sanatçı, doğrudan üretim gerçekleştiren bir figür olmaktan uzaklaşarak süreci yöneten, filtreleyen ve seçim yapan bir konuma yerleşmektedir. Üretim kapasitesindeki artış, yaratıcı otoritenin sınırlarını belirsizleştirirken öznenin işlevini de dönüştürmektedir. Ortaya çıkan yapı, öznenin ortadan kalkmasına değil; üretimden çekilerek karar mekanizmasına dönüşmesine işaret etmektedir. Emek ve veri boyutunda elde edilen bulgular, yapay zekâ üretiminin kolektif insan emeğine dayandığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Tanınmayan ve karşılığı ödenmeyen emek, üretim sürecinin görünmeyen katmanını oluşturmaktadır. Veri üzerindeki kontrolün belirli aktörlerde yoğunlaşması, yapay zekâyı ekonomik ve politik güç ilişkilerinin merkezine yerleştirmektedir. Bu çerçevede sanat üretimi, estetik bir etkinlik olmanın ötesine geçerek mülkiyet, emek ve etik ilişkilerle doğrudan bağlantılı bir alan haline gelmektedir.

Genel değerlendirme, yapay zekânın sanat eğitiminde nötr bir araç olarak ele alınamayacağını ortaya koymaktadır. Üretimi kolaylaştıran bir teknoloji olmanın ötesinde, öğrenmenin yapısını, estetik deneyimin doğasını ve yaratıcı öznenin konumunu yeniden kuran bir dönüşüm söz konusudur. Bu nedenle sanat eğitimi, yapay zekâyı yalnızca teknik bir araç olarak değil, eleştirel düşünme, anlam üretimi ve estetik değerlendirme süreçlerini yeniden yapılandıran bir bileşen olarak ele almak zorundadır. Pedagojik düzeyde ortaya çıkan gereklilik, öğretim yaklaşımının yeniden tanımlanmasıdır. Yapay zekâ destekli üretim, çıktı odaklı bir öğretim modelini güçlendirmek yerine, üretilen görsellerin analiz edildiği, sorgulandığı ve anlamlandırıldığı bir öğrenme süreci içinde konumlandırılmalıdır. Öğrencinin rolü üretici olmaktan çok yorumlayıcı ve eleştirel özneye doğru genişlerken, öğretmen de süreci yöneten ve estetik değerlendirme çerçevesini kuran bir role evrilmektedir. Böyle bir yapı, üretim hızındaki artışa rağmen öğrenmede derinlik kaybını engellemenin temel koşuludur.

Eğitim programlarının da bu dönüşüme uyum sağlaması gerekmektedir. Yapay zekâ kullanımı teknik becerilerle sınırlı bir çerçevede ele alınmamalı; görsel okuryazarlık, eleştirel düşünme ve etik farkındalık ile değerlendirilmelidir. Özellikle veri kullanımı, telif hakları ve emek ilişkileri konusunda bilinç geliştirilmesi, yapay zekâ ile sanat üretiminin sorumlu biçimde ele alınması açısından zorunludur. Disiplinlerarası yaklaşım, söz konusu dönüşümün anlaşılması için temel bir gerekliliktir. Sanat, teknoloji ve felsefe arasındaki ilişkilerin birlikte ele alınması hem estetik üretimin hem de öğrenme süreçlerinin daha bütüncül biçimde kavranmasını sağlayacaktır. Yapay zekâ, sanat eğitiminde yalnızca üretim araçlarını değil; sanatın anlamını, öğrenme süreçlerini ve yaratıcı öznenin konumunu yeniden düşünmeyi zorunlu kılan yapısal bir dönüşüm alanı olarak değerlendirilmelidir.

Etik ve Çıkar Çatışması

Yazar, araştırmının tüm süreçlerinde etik ilke ve kurallara uyulduğunu, etik kurallarına uygun davranıldığını ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aslan, A., & Aydın, B. (2023). Yapay zekâ ile sanat üretimi: Yeni bir yaratım biçimi mi? *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 13(2), 1145–1168.
- Arslankara, V. B., & Usta, E. (2026). Digital transformation and generative artificial intelligence in art history: Evidence-based initial experiences with large language models. *Art and Interpretation*, 47, 11–21.
- Blair, S. (2025). Artificial intelligence in art education: Reshaping creative practices. *International Journal of Art & Design Education*, 44(1), 58–72.
- Baudrillard, J. (2018). *Simülakrlar ve simülasyon* (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları. (Orijinal eser 1981)
- Boden, M. A. (2004). *The creative mind: Myths and mechanisms* (2nd ed.). Routledge.
- Boyras, H. (2026). Yapay zekâ ve sanat üretiminde dönüşüm. *Sanat Kuram Dergisi*, 15(3), 750–765.
- Efland, A. D. (2002). *Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum*. Teachers College Press.
- Çalkuş, F., & Aytekin, C. A. (2016). Fenomenolojik açıdan 20. yüzyıl sanatında gerçeklik algısı. *Sanat Yazıları*, 35, 195–207. <https://izlik.org/JA38RM46XW>
- Heaton, M., et al. (2024). AI and art education: Student engagement and creative identity. *Studies in Art Education*, 65(1), 1–12.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Hutson, J., & Cotroneo, J. (2023). Iterative creativity and prompt-based image generation in art education. *Art, Design & Communication in Higher Education*, 22(2), 145–160.
- Özkirişçi, M. (2025). Yapay zekâ temelli görsel üretim teknolojileri ve sanat eğitimi. *Görsel Sanatlar Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 2355–2382.
- Pavlik, J. V., & Pavlik, M. (2024). Artificial intelligence and the future of visual art education. *Journalism & Mass Communication Educator*, 79(4), 600–612.
- Uzun, H., Akkuzu, N., & Kayrıcı, M. (2021). Yapay zekâ ve sanat ilişkisi. *Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi*, 4(2), 750–758.

Wang, T., & Sukumaran, S. (2025). AI-assisted learning in art and design education. *Education and Information Technologies*, 30, 210–218.

Yücel, M. (2024). Yapay zekâ, emek ve sanat üretimi. *Toplum ve Bilim*, 158, 35–55.

Zlateva, P. (2025). AI-generated imagery in art education: Creativity and perception. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 22(1), 480–490.

EXTENDED ABSTRACT

This study aims to examine the impact of artificial intelligence on art education beyond its role as a technical tool, focusing on its effects on creative agency, aesthetic production, and learning processes. The rapid development of artificial intelligence technologies has begun to transform not only production tools but also modes of knowledge generation and learning. This transformation is particularly visible in the field of art education, where it challenges established understandings of creativity, artistic production, and pedagogical practice. Within this context, the study investigates how artificial intelligence reshapes the foundational structures of art education, with particular emphasis on the transformation of the creative subject, the nature of aesthetic production, and the reconfiguration of learning processes. The research adopts a qualitative approach based on document analysis. Contemporary academic literature addressing the relationship between artificial intelligence and art education has been systematically reviewed, and the findings have been evaluated within a conceptual and theoretical framework. This method allows for the identification of recurring patterns, tensions, and limitations within existing studies while also providing a comprehensive understanding of how artificial intelligence influences pedagogical and aesthetic practices. Rather than focusing on empirical measurement, the study prioritizes theoretical interpretation and critical analysis. The findings indicate that artificial intelligence significantly increases production capacity and accessibility within art education. Generative systems enable students to produce multiple visual outputs in a short period of time, thereby accelerating production processes and expanding opportunities for experimentation. This development, at first glance, appears to support learning by facilitating engagement and participation. However, the results demonstrate that this increase in production speed is accompanied by a reduction in the experiential depth of learning. As production becomes faster and more automated, the processes of trial, error, and problem-solving—which are central to artistic learning—tend to diminish. Consequently, the learning process risks losing its depth and becoming more outcome-oriented rather than process-oriented. At the aesthetic level, the study reveals that artificial intelligence systems tend to reproduce existing visual patterns rather than generate genuinely novel forms. Since these systems are trained on large datasets composed of previously produced images, their outputs often reflect recurring stylistic tendencies. This leads to a tendency toward aesthetic homogenization, where diversity in visual expression becomes limited. Although artificial intelligence-generated images may demonstrate high levels of technical accuracy and visual coherence, they frequently lack the depth associated with human experience, intention, and contextual meaning. As a result, aesthetic production shifts from the creation of new meanings to the recombination of existing visual codes, raising critical questions about originality and artistic value. The transformation of the creative subject constitutes another central finding of the study. Artificial intelligence does not eliminate the role of the artist; rather, it redefines it. The artist is no longer positioned primarily as a direct producer but increasingly functions as a selector, mediator, and decision-maker within a system that generates multiple possibilities. Creative activity shifts from the act of producing a single work to the process of navigating and selecting among algorithmically generated alternatives. This transformation expands production capacity while simultaneously destabilizing traditional notions of authorship and creative authority. The creative subject remains present but operates within a fundamentally altered framework. In addition to aesthetic and conceptual transformations, the study highlights significant ethical and economic concerns related to labor and data. Artificial intelligence systems rely heavily on datasets composed of human-produced content, which often remain unacknowledged and uncompensated. This raises critical issues concerning authorship, intellectual property, and the invisibility of collective labor. Furthermore, the concentration of data ownership and technological infrastructure in the hands of a limited number of actors positions artificial intelligence within broader economic and political power structures. Within this framework, artistic production can no longer be understood solely as an aesthetic activity but

must also be examined in relation to labor relations, ownership, and ethical responsibility. Overall, the findings demonstrate that artificial intelligence cannot be considered a neutral tool in art education. Rather than simply enhancing production efficiency, it fundamentally reshapes the nature of learning, the structure of aesthetic experience, and the role of the creative subject. This transformation necessitates a rethinking of pedagogical approaches in art education. Instead of emphasizing rapid output generation, educational practices should focus on critical analysis, interpretation, and meaning-making processes. Students should be encouraged not only to produce visual content but also to critically evaluate and contextualize the images they generate. In this regard, the role of the teacher also undergoes a significant transformation. Rather than functioning primarily as a transmitter of knowledge, the teacher becomes a facilitator who guides students in interpreting and evaluating artificial intelligence-generated outputs. Pedagogical design must prioritize the development of critical thinking, aesthetic awareness, and ethical sensitivity. Furthermore, curricula should integrate discussions of data ethics, authorship, and intellectual property to ensure that students develop a comprehensive understanding of the implications of artificial intelligence in artistic production. Finally, the study emphasizes the importance of adopting an interdisciplinary approach to art education in the age of artificial intelligence. The intersection of art, technology, and philosophy provides a broader framework for understanding the complex transformations introduced by artificial intelligence. Such an approach enables a more comprehensive engagement with both the opportunities and limitations of these technologies. In conclusion, artificial intelligence should be understood as a transformative force that compels art education to reconsider its fundamental assumptions and practices, rather than as a mere technical innovation.